

**რეგიონის საინვესტიციო პროცესების
სტიმულირების მნიშვნელოვანი ასპექტები**

DOI - 10.36962/ecs105/4-5/2022-130

რამაზ ოტინაშვილი
სტუ პროფესორი
r.otinashvili@gtu.ge
თამარ ოტინაშვილი
სტუ სტუდენტი
ხვიჩა შარაშიძე
სტუ დოქტორანტი

რეზიუმე

ინვესტიციები ითვლება ბიზნესის გაჯანსაღების ყველაზე ეფექტურ საშუალებად. ხელსაყრელ საინვესტიციო კლიმატს აყალიბებს სახელმწიფოს ნორმატიულ-სამართლებრივი და ეკონომიკური საქმიანობა. შესაბამისად, სტატიამი განხილულია საინვესტიციო საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების ძირითადი მიმართულებები.

რეგიონის ეფექტური განვითარების, სტრატეგიული მიზნებისა და ამოცანების განსახორციელებლად უმნიშვნელოვანეს გამოწვევას წარმოადგენს შეზღუდული საინვესტიციო რესურსები. მისი გადაწყვეტა დიდწილად განსაზღვრავს ბიზნესის მოდერნიზაციას, აღნიშნული კი განაპირობებს რეგიონის განვითარებას და მის საინვესტიციო მიმზიდველობას.

ინვესტიციების მოზიდვა უნდა მოხდეს ბიზნესის ისეთ სფეროებში, რომელთა რეალიზაცია ხელს შეუწყობს რეგიონების განვითარებას. ამ მხრივ, საქართველოში ყველაზე პერსპექტიული დარგებია: ტურიზმი, ენერგეტიკა, მშენებლობა, სოფლის მეურნეობა, ტრანსპორტი და კომუნიკაციები. ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი ინტერესების გათვალისწინებით უცხოური ინვესტიციების სტრუქტურაში უნდა გაიზარდოს იმ დაბანდების მოცულობა, რომლებიც წარმოების აღორძინება-განვი-

თარებისკენ იქნება მიმართული. ინტეგრირებული ტერიტორიული საინვესტიციო ღონისძიებები უნდა აკმაყოფილებდეს სხვადასხვა ტერიტორიების განსხვავებულ და მრავალფეროვან საჭიროებებს.

საკვანძო სიტყვები: ბიზნესი, რეგიონი, ინვესტიციები, კონკურენტუნარიანობა, ინფრასტრუქტურა, ინფლაცია.

შესავალი

ქვეყნის მდგრადი განვითარების და მოსახლეობის კეთილდღეობის ღონის ერთ-ერთი განმსაზღვრელი ძირითადი მაჩვენებელი ინვესტიციების მოცულობა და ხარისხია. მსოფლიო გამოცდილებით, ინვესტიციები ითვლება ბიზნესის გაჯანსაღების ყველაზე ეფექტურ საშუალებად.

ერთ-ერთი მაჩვენებელი, რომელიც მხედველობაში მიიღება ევროკავშირში ქვეყნის განვითარების დროს, არის ამ ქვეყანაში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების დაბანდების შესაძლებლობა, მისი უსაფრთხოება და განხორციელებული ინვესტიციების შედეგად მიღებული მოგების დაუბრკოლებრივ გატანის შესაძლებლობა ქვეყნიდან და ა.შ.

ძირითადი ტექსტი

ეკონომიკაში ფინანსური ინვესტიციებისთვის ხელსაყრელ საინვესტიციო კლიმატს აყალიბებს სახელმწიფოს ნორმატიულ-სამართლებრივი და ეკონომიკური საქმიანობა. მთავარი ამოცანაა კერძო ფინანსური რესურსების მოზიდვა და მათი სტიმულირება საბიუჯეტო-საგადასახადო მეთოდებით.

საინვესტიციო საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების ძირითადი მიმართულებებია:

- ბიზნესისთვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა;
- ინვესტორების ინტერესების დაცვა;
- საგადასახადო და ამორტიზაციის მექანიზმები;
- ფინანსური ლიზინგის განვითარება;
- ძირითადი საშუალებების გადაფასება ინფლაციის ტემპების შესაბამისად.

რეგულირების მნიშვნელოვანი ბერკეტი საგადასახადო სისტემა. სახელმწიფო გავლენას ახდენს განაკვეთებსა და შეღავათების დიფერენცირების მექანიზმების საგადასახადო სისტემის შემოღებით. საინვესტიციო საგადასახადო შეღავათებს განეკუთვნება: ე.წ. საგადასახადო „არდადეგები“, საინვესტიციო საგადასახადო კრედიტი, შეღავათები მოგების გადასახადზე, სპეციალური საბაჟო ტარიფები, დაჩქარებული ამორტიზაცია, სტიმულები ინოვაციებზე, თავისუფალი ეკონომიკური ზონები და ა.შ.

ასევე ინვესტიციებზე მარეგულირებელი პრაქტიკული ზემოქმედებაა ფინანსური დახმარების განევა, რაც ცალკეული რეგიონების, დარგებისა და ბიზნესების განვითარებისთვის დონაციების, სუბსიდიების თუ საბიუჯეტო სესხის გაცემის გზით ხორციელდება.

ცნობილია, რომ ეკონომიკის მდგრადი განვითარების უზრუნველსაყოფად ძირითად კაპიტალში ინვესტიციების ზრდის ტემპი უნდა აღემატებოდეს ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდის ტემპს. ამ შემთხვევაში ზრდა უზრუნველყოფილია ინტენსიური ფაქტორების ზემოქმედებით, ძირითადად მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების მიღწევების დანერგვით. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ზრდა და განვითარება მიიღწევა ექსტენსიური ფაქტორების ხარჯზე, ბუნებრივი რესურსების მოპოვებისა და რეალიზაციის ზრდით.

საჭიროა სახელმწიფო საინვესტიციო პროგრამების განსაზღვრა, რომლის საფუძველზეც მოხდება სახელმწიფო საინვესტიციო მიმართულების სიღრმისეული დამუშავება და გამოიკვეთება პრიორიტეტულ მიმართულებებზე დაყრდნობით თითოეული პროგრამის ძირითადი მიზნები და მათ მისაღწევად აუცილებელი ხარჯების მოცულობა. დაფინანსების წყაროები, ფორმები და საბოლოო ჯამში პროგრამის რეალიზაციიდან გამომდინარე მოსალოდნელი ეკონომიკური და სოციალური შედეგები.

მეტად მნიშვნელოვანია საინვესტიციო ფონდების, სალიზინგო და სადაზღვევო კომპანიების და სხვადასხვა სახის ბირჟების შექმნისა და განვითარების სახელმწიფო საინვესტიციო პროგ-

რამეების შემუშავება, რომელიც ხელს შეუწყობს საინვესტიციო რესურსების მოზიდვას რეგიონებში და აქედან გამომდინარე, უფრო მრავალფეროვანს გახდის ინვესტიციების განხორციელების ფორმებს, გააუმჯობესებს მათი განაწილებისა და საინვესტიციო ობიექტების შერჩევის პროცედურას.

განვითარებად და აზიის ქვეყნებში ჩამოყალიბებული ტენდენცია მეტყველებს იმაზე, რომ მსოფლიოში მკაცრი კონკურენციაა პირდაპირი ინვესტიციების მოზიდვის თვალსაზრისით. ასეთ პირობებში საქართველომ საჭიროა აამოქმედოს ე.წ. „მიმზიდველობის ცენტრები“ უცხოური ინვესტიციებისთვის, რაც პირველ ყოვლისა გულისხმობს ხელსაყრელი საინვესტიციო გარემოს ფორმირებას.

საინვესტიციო გარემო არის იმ ფაქტორების ერთობლიობა, რომლებიც ინვესტორების მიერ გადაწყვეტილების მიღებაზე ახდენენ გავლენას. ამ ფაქტორებში, უპირველეს ყოვლისა, მოიაზრება პოლიტიკური სტაბილურობა, საინვესტიციო და სახადასახადო პოლიტიკა. კრიმინოგენული სიტუაცია და კორუფციის დონე. საკანონმდებლო ბაზა და თავისუფალი სასა-მართლო ხელისუფლება, ბიზნესის კეთების სიმარტივე და ა.შ.

აღნიშნული ფაქტორების პარალელურად მნიშვნელობა ენიჭება ისეთი პოლიტიკურ-ეკონომიკურ მაჩვენებლებს, როგორებიცაა: მთლიანი შიდა პროდუქტი, ინფლაცია, შიდა დანაზოგები, დასაქმება, საგადასახდელო ბალანსი და ა.შ.

საქართველო ერთ-ერთი ყველაზე გახსნილი ქვეყანაა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციებისათვის. მსოფლიო ბანკის მონაცემებით უმრავლესი ინდიკატორის მიხედვით, საქართველო საზღვარგარეთული კაპიტალის მიმართ ღიაა და უცხოური კომპანიების მიმართ შეზღუდვები მინიმალურია. მაგრამ, მეორე მხრე, პოლიტიკური ფაქტორი, განსაკუთრებით კი ეთნო-კონფლიქტური რეგიონები განაპირობებენ, რომ საქართველო ინვესტიციების განხორციელების მხრივ, მაღალრისკიან ქვეყანათა რიცხვს განეკუთვნება. ამიტომ, საჭიროა სახელმწიფოს მხრიდან უფრო აქტიური მოქმედება, საინვესტიციო ბაზრის ინსტიტუციური სტრუქტურის განვითარება. საქმიანი კონტაქ-

ტების დამყარება საერთაშორისო სადაზღვევო კომპანიებთან, რათა ისინი მაქსიმალურად იყვნენ ჩართულნი ინვესტიციების დაზღვევის საქმეში და შეამცირონ რისკის დონე.

ჩვენი ქვეყანა კვლავ გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყანათა რიგს განეკუთვნება, სადაც მიმდინარეობს სისტემური ტრანსფორმაცია და სტრუქტურული ცვლილებები, ამიტომაც ბიზნეს და საინვესტიციო გარემო ხასიათდება როგორც უპირატესობებით, ისე ხარვეზებით, რომლებიც სერიოზულ პრობლემებს უქმნის უცხოურ ინვესტორებს.

ხარვეზების აღმოსაფხვრელად საჭიროა სახელმწიფოს მხრიდან მიზანმიმართული ღონისძიებების გატარება, რათა თავიდან ავიცილოთ უარყოფითი შედეგები. საჭიროა აღმოიფხვრას ის მავნე ტენდენციები, რომლებიც ხელს უშლის ინვესტიციების საქართველოში დაბანდებასა და ინვესტორებს შეექმნათ წარმატებული ფუნქციონირების შესაძლებლობები.

საქართველოს შიდა კაპიტალის ბაზარი ნაკლებად განვითარებულია, ამიტომ, პოსტპანდემიური მდგომარეობიდან გამოსვლა და ეკონომიკური ზრდა მნიშვნელოვანწილად დამოკიდებული იქნება დაფინანსების გარე წყაროებზე განსაკუთრებით კი პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებზე.

უკეთ უნდა გამოვიყენოთ სტრატეგიული გეოპოლიტიკური მდებარეობა. ბუნებრივია გლობალური პანდემიის შედეგად, საქართველოში უცხოური ინვესტიციების შემოღინება შენელდა. შედეგად, უფრო დასახვეწია ინსტიტუციური რეფორმები, რომლებიც მნიშვნელოვან პერსპექტივებს გახსნის უცხოელი ინვესტორებისათვის.

საჭიროა შეიქმნას მასტიმულირებელი პირობები ინვესტიციების მოზიდვისთვის ბიზნესის ისეთ სფეროებში, რომელთა განვითარება ხელს შეუწყობს რეგიონების განვითარებას. ამ მხრივ, საქართველოში ყველაზე პერსპექტიული დარგებია: ტურიზმი, ენერგეტიკა, მშენებლობა, სოფლის მეურნეობა, ტრანსპორტი და კომუნიკაციები.

აღნიშნული სფეროები საჭიროებენ სახელმწიფოს მხრიდან მხარდაჭერას, რაც უნდა გამოიხატოს მოქნილი საკანონმდებ-

ლო ბაზისა და საგადასახადო სისტემის არსებობით და შეღავათების სისტემის დანესებით.

ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი ინტერესების გათვალისწინებით უცხოური ინვესტიციების სტრუქტურაში უნდა გაიზარდოს იმ დაბანდებების მოცულობა, რომლებიც წარმოების აღორძინება-განვითარებისაკენ იქნება მიმართული. ახალი საწარმოების შექმნის საკითხში აუცილებელია ინსტიტუციურ-სამართლებრივი ბაზისა და ბიზნეს-გარემოს გაუმჯობესება, ეკონომიკის ლიბერალიზაციის პროცესის სრულყოფა და ფინანსური სექტორის გაჯანსაღება.

საინვესტიციო პროცესების სტიმულირების განსახორციელებელი აქტივობებია:

- პროტექციონისტული ტარიფები იმ საქონელზე, რომელსაც აწარმოებს უცხოელი ინვესტორი;
- საინვესტიციო პროექტისათვის საჭირო ძირითადი საშუალებების იმპორტის გადასახადისგან განთავისუფლება;
- საკანონმდებლო გარანტიები.

სტიმულირების ძირითადი მიმართულებებია: რეგიონულ ბიზნესებში დაბანდებული სახსრების უკუგების ზრდის საფუძველზე ინვესტირების საგარეო და საშინაო წყაროების ოპტიმალური შეთანაწყობა, ქვეყნის შიდა რეზერვების ამოქმედების მეშვეობით საგარეო ვალის მოცულობის შემცირება, ტერიტორიული ბიზნესების განვითარებაზე აღებული სპეციალური პროგრამების შემუშავება, ინვესტორების მოსაზიდად და გასახორციელებლად ხელსაყრელი ფაქტორების შექმნა, სამუშაო ძალის კვალიფიკაციის ამაღლება და ა.შ.

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები ძალზედ მნიშვნელოვანია ეკონომიკის სტრუქტურული ტრანსფორმაციისა და რეგიონული განვითარებისთვის, რისთვისაც საჭიროა გეოგრაფიულად უფრო დაბალანსებული ინვესტიციების განხორციელება.

რეგიონის ეფექტური განვითარების, სტრატეგიული მიზნებისა და ამოცანების განსახორციელებლად უმნიშვნელოვანეს გამოწვევას წარმოადგენს შეზღუდული საინვესტიციო რესურ-

სები. მისი გადაწყვეტა დიდწილად განსაზღვრავს ბიზნესის მოდერნიზაციას, აღნიშნული კი განაპირობებს რეგიონის განვითარებას და მის საინვესტიციო მიმზიდველობას.

ადგილობრივი და უცხოური ინვესტიციები ხელს უწყობს ქვეყანაში სამუშაო ადგილების შექმნას. განსაკუთრებით საყურადღებოა ინვესტიციების განხორციელება ისეთ სფეროებში, რომელიც დიდი რაოდენობით სამუშაო ძალას მოითხოვს, მათ შორისაა: სანარმოო ბიზნესები, სამშენებლო, სატრანსპორტო სექტორები, სასტუმროები და რესტორნები და ა. შ.

ინვესტიციების ზრდის მიზნით, საქართველოში ოთხი თავისუფალი ინდუსტრიული ზონა ფოთში, ქუთაისში (2 თავისუფალი ზონა) და თბილისში ჩამოყალიბდა, რომლებიც ქართველ, ისე უცხოელ ინვესტორებს მნიშვნელოვან ინიციატივებს სთავაზობენ, რათა მოხდეს ბიზნესების ნახალისება შექმნან კომპანიები აღნიშნულ ზონებში და შესაბამისად, სამუშაო ადგილები.

მნიშვნელოვანი სახელმწიფო საინვესტიციო პროექტები უნდა პასუხობდეს რეგიონული განვითარების პოლიტიკას და ხელს უწყობდეს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციებისათვის აუცილებელი საბაზისო ინფრასტრუქტურის თანმიმდევრულ შექმნა-გაუმჯობესებას.

ინტეგრირებული ტერიტორიული საინვესტიციო ღონისძიებები საჭიროა აკმაყოფილებდეს სხვადასხვა ტერიტორიების განსხვავებულ და მრავალფეროვან საჭიროებებს. ეს ეხება ასევე სოფლის დასახლებებს და მაღალმთიან რეგიონებს, ადგილებს დევნილთა დიდი რაოდენობით კონცენტრაციით.

რეგიონული განვითარების პროგრამის განხორციელების ჩარჩო საფუძველი უნდა იყოს პარტნიორობა და გაძლიერებული კოორდინაცია. მიზანშეწონილია თანდათანობით დაიხვეწოს სპეციფიური პროექტების შერჩევის ინსტრუმენტები, რათა ისინი შესაბამისობაში იყოს პროგრამის საერთო ხედვასთან.

აღნიშნული ხელს უწყობს რეგიონების კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას, დაბალანსებულ სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას და ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებას ქვეყნის მთელს ტერიტორიაზე, რეგიონული უთანაბრობების შემ-

ცირებასა და ტერიტორიულ განვითარებას. ამისათვის საჭიროა:

1. სწრაფი ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობა, დინამიურ საერთაშორისო კონტექსტში საქართველოს შედარებითი უპირატესობების სისტემური გამოყენების, მმართველობის სხვადასხვა დონეზე შესაბამისი ტერიტორიული ერთეულების პოტენციალის გამოყენებისა და განვითარების ხელშემშლელი ბარიერების აღმოფხვრის გზით.

2. ინფრასტრუქტურის, ენერგო და საკომუნიკაციო ქსელებისა და კომუნალური მომსახურების მდგრადი განვითარება, რეაბილიტაცია და გაფართოება უსაფრთხო გზებით.

3. სოციალური და ტერიტორიული უთანაბრობების დაძლევის ხელშეწყობა - თანაბარი შესაძლებლობების შექმნა ყველა მოქალაქისათვის, მათი სოციალური კუთვნილებისა და საცხოვრებელი ადგილის მიუხედავად.

დასკვნა

მასასადამე, საქართველოს ეკონომიკაში შექმნილი სირთულეების გამოსწორებასა და ეკონომიკის სტრუქტურული ოპტიმიზაციის დაჩქარებაში საინვესტიციო გარემოს პირობების გაუმჯობესებამ მნიშვნელოვანი როლი უნდა ითამაშოს. საჭიროა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების დაბანდება ისეთ ბიზნესებში, რომლებიც საექსპორტო პროდუქციის წარმოებაზე იქნება ორიენტირებული და შესაძლებელი იქნება ქვეყნის ფარგლებს გარეთ მისი მომგებიანი რეალიზაცია. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების დაბანდება პრიორიტეტულ დარგებში ხელს შეუწყობს ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას და ეკონომიკურ ზრდას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბარათაშვილი ე. ქუთათელაძე რ. გვაჯაია ლ. ყურაშვილი გ., „საინვესტიციო მენეჯმენტი“, თბილისი, 2011.

2. ოთინაშვილი რ., საქართველოს ეკონომიკა. სახელმძღვანელო.(მეორე შევსებული გადამუშავებული გამოცემა) თბილისი:სტუ. 2012.-556.გვ.

3. ქოქიაური ლ., საინვესტიციო მენეჯმენტი და პოლიტიკა, სახელმძღვანელო, მეორე გამოცემა, თბ., 2012;

4. ჯავაია თ. "ინვესტიციების როლი საქართველოს ეკონომიკაში და სამთავრობო პოლიტიკა", სამაგისტრო ნაშრომი. თსუ 2019

5. <https://www.geostat.ge/ka>

6. <https://www.mof.ge/>

7. <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=2>

8. <http://www.economy.ge/?lang=en>

9. http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

10. <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home>

REFERENCES:

1. Baratashvili E. Kutateladze R. Gvajaia L. Kurashvili G., Investment Management, "Tbilisi, 2011.

2. Otinashvili R., Economy of Georgia. Manual. (Second Compl. Revised Edition) Tb.: Stu. 2012.-556.p.

3. Kokiauri L., Investment Management and Policy, Manual, Second Edition, Tbilisi, 2012;

4. Jajaia T. "The Role of Investments in the Georgian Economy and Governmental Policy", TSU 2019

5. <https://www.geostat.ge/ka>

6. <https://www.mof.ge/>

7. <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=2>

8. <http://www.economy.ge/?lang=en>

9. http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

10. <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home>

IMPORTANT ASPECTS OF REGION'S INVESTMENT PROCESSES STIMULATION

Ramaz Otinashvili

Professor at GTU,
r.otinashvili@gtu.ge

Tamar Otinashvili

Student of GTU,

Khvicha Sharashidze

PhD Student of GTU

RESUME

Investments are considered the most effective means of business recovery. A favorable investment climate is formed by the normative-legal and economic activity of the state. Accordingly, the article discusses the main directions of state regulation of investment activity.

Limited investment resources are a major challenge for the effective development of the region, implementation of strategic goals and objectives. Its solution largely determines the modernization of business, which determines the development of the region and its investment attractiveness.

Investments should be attracted in such areas of business, the realization of which will contribute to the development of the regions. In this regard, the most promising fields in Georgia are: tourism, energy, construction, agriculture, transport and communications. Taking into account national-state interests, the volume of investments in the structure of foreign investments should be increased, which will be directed to the revival and development of production. Integrated territorial investment measures must meet the different and diverse needs of different territories.

Keywords: Business, Region, Investments, Competitiveness, Infrastructure, inflation.